

Tiivistelmä Hyvinvointikertomus ja –suunnitelma 2021-2025

SUONENJOKI

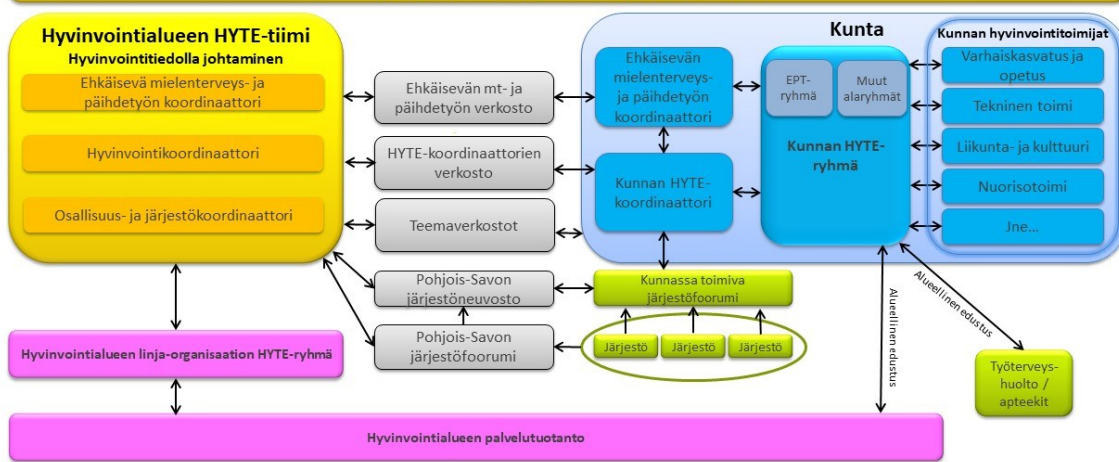
Hyvinvointikertomus ja –suunnitelma 2021-2025 yhdessä tehden

- **Hyvinvointikertomuksen valmisteli** elinvoima- ja hallintopalveluiden asiantuntija Suonenjoen hyvinvointikoordinaattorin, Pohjois-Savon hyvinvointikoordinaattorin, toimialajohtajien ja hallintojohtajan avulla.
- **Hyvinvointisuunnitelmaan kuultiin** vaikuttajaryhmiä, yrityksiä, yhdistyksiä ja kuntalaisia työpajojen sekä avoimen kuntalaiskyselyn avulla.
- **Toimialajohtajat** valmistelivat hyvinvointisuunnitelman osaksi **osallisuussuunnitelman** ja **viimeistelivät** HYTE-tavoitteet, menetelmät sekä mittarit.

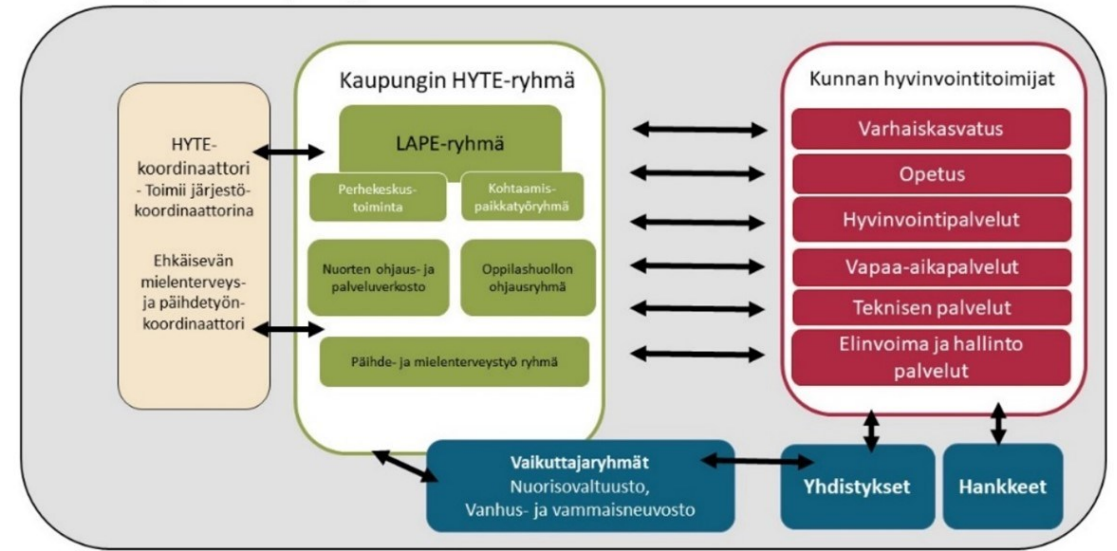
Pohjois-Savon ja Suonenjoen kaupungin HYTE-rakenteet

Pohjois-Savon HYTE-rakenne 2023

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (HYTE) neuvottelukunta
 1. Kuntien eri toimialojen edustus
 2. Hyvinvointialueen ja maakuntaliiton edustus
 3. Työterveyshuollon, järjestörakenteen ja apteekkien edustus

Suonenjoen kaupungin HYTE-rakenne

HYTE-prosessit - terveydenedistämistäktiivisuus

Terveydenedistämistäktiivisuus kuvaa organisaatioiden kykyä integroida hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen organisaation perustoimintaan eri toimialueilla:

TEAvisari.fi

Kuntajohto 2021 (44/79)

- ❖ Voimavarat (avustukset ja hyvinvointikoordinaattori)
- ❖ Ikäryhmittäiset tavoitteet terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi.
- ❖ Sitoutumisen kestävyystavoitteet toteutuivat hyvin. Eli luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemin suojelu sekä eriarvoisuutta vähentävä kaavoitus

- ✓ Parannettava raportointia valtuustolle väestön terveydentilaa, elinympäristön terveellisyyttä, osallisuudesta, elinoloja, elintapoja ja elämänhallintaa koskevista asioista.
- ✓ Laaja hyvinvointikertomus toiminta- ja taloussuunnitelman tavoitteisiin sekä tarkastuskertomukseen.
- ✓ Paikallinen turvallisuussuunnitelma käsittely, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus suunnitelma.
- ✓ Osallisuuden lisääminen

Lukiokoulutus 2020 (58/66)

- ❖ Sitoutuminen ja johtaminen
- ✓ Voimavarat: lääkäri-, Psykologi- ja kuraattorin henkilöstömitoitukset

Kulttuuri 2021 (55/66)

- ❖ Johtaminen
- ❖ Osallisuus
- ✓ Muut ydintoiminnot: eri ryhmien huomioiminen
- ✓ Päätösten vaikutusten ennakoarviointi
- ✓ Seuranta ja tarveanalyysi: tiivistelmä hyvinvointikertomukseen

Perusterveydenhuolto 2020 (45/65)

- ❖ Muut ydintoiminnot (terveystarkastukset, raskausajan seulontojen tarjonta, kouluyhteisön terveellisuuden ja turvallisuuden kehittäminen ja tarkastus)
- ✓ Seuranta ja tarveanalyysi: raportointi ikäryhmittäin ja sukupuolittain (suun tervtila, tupakointi, ylipaino, masennus jne)
- ✓ Ennaltaehkäisevä tai omahoitoa tukeva yksilöneuvonta ja ryhmät: rahapeliongelmiin vähentäminen
- ✓ Viestintä esim. tapaturmien ehkäisy, terveellinen ruokavalio, lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisy,

Liikunta 2022 (73/72)

- ❖ Lasten ja nuorten harrastamista tuetaan Suomen harrastamisen mallilla
- ❖ Osallisuus

- ✓ Liikkumisryhmiä:
 - Opiskelun tai seuratoiminnan ulkopuolella oleville
- ✓ Päätösten vaikutusten ennakoarviointi

Perusopetus 2021 (58/64)

- ❖ Oppilashuoltoryhmän kokoonpano, poissaolojen seuranta ja voimavarat.
- ✓ Huoltajien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen
- ✓ Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksen sisällöt

TEA-viisareiden yhteenveto

Osa-alue Kuntajohto

Hyvää

- Nimetty hyvinvointikoordinaattori ja avustukset yhteisöille 140 € / asukas.

Perusopetus

- Voimavarat esim. opettaja- ja koulunkäynninohjaajien henkilöstömitoitus.
- Kodin ja koulun yhteistyö menetelmät toimii esim. vanhempainiltojen tai viestintään liittyvien tapojen osalta.

Lukio

- Poissaoloja seurataan.
- Viimeisimmän opiskeluympäristön terveellisyyden, turvallisuuden ja opiskeluhyvinvoinnin tarkastus on tehty kolmen vuoden sisällä.

Kehitettävää

- Päätösten ennakoarvioinnin käyttöönotto (EVA).
- Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen esim. kuntalaisfoorumit.
- Terveyskeskuksen tekemän fyysisen opiskeluympäristön tarkastusten sisältöjen ja tehtyjen toimenpiteiden kirjaaminen.
- Oppilaiden osallistuminen hyvinvointia koskevien yhteenvetotietojen käsittelyyn sekä kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyyn ja niihin puuttumisen toimintatapojen suunnitteluun.
- Terveystieteiden ammattilaisten kuraattori, psykologi, lääkäri ja terveydenhoitaja mitoitukset 100 opiskelijaa kohden.

TEA-viisareiden yhteenveto

Osa-alue

Perusterveydenhuolto

Hyvää

- Ravitsemuksen osa-alueella on erityistyöntekijä.
- Johtamisvastuu terveyden edistämisessä.

Kehitettävää

- Ennaltaehkäisevän tai omahoitoa tukevan yksilöneuvonnan tai ryhmätoiminnan kehittäminen.
- TEA-viisari vastauksista puuttui koulu- ja opiskeluterveydenhuollon henkilöstömitoitukseen vaikuttaneista tekijöistä.

Kulttuuri

- Kulttuurikasvatusta edistäviä toimenpiteitä toteutui hyvin varhaiskasvatuksessa ja kulttuurikasvatussuunitelman osalta.
- Toiminta- ja taloussuunnitelmaan on määritelty erityisiä tavoitteita ja resursseja lasten ja nuorten, ikääntyneiden sekä osallisuutta edistävien taide- ja kulttuuritoiminnan huomioimiseksi.

- Ryhmille suunnatuissa kulttuuritoiminnoissa tulisi huomioida työttömät, opiskelun tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret ja kotona asuvat ikäihmiset, jotka tarvitsevat paljon sosiaali- ja terveystalvveluita.
- Hyvinvointikertomukseen tiivistetty kuvaus kulttuuripalveluista.

Liikunta

- Parempi kokonaispistemäärä kuin valtakunnallinen tulos.
- Liikuntaneuvonta.
- Monipuoliset liikuntaryhmät.

- Lasten ja nuorten, työikäisten, liikkumis- ja toimintaesteisten sekä ikäihmisten liikunta-aktiivisuuden seuraaminen.
- Seuratoimintaan osallistuvien lasten osuus ja vuorovaraus pohjaisten liikuntapaikkojen käyntitiedot.

Hyvinvointikertomus ja –suunnitelma 2021-2025 yhdessä tehden

Seuraavissa dioissa esitellään eri osa-alueittain **suonenjokelaisten hyvinvoinnin tilaa** perustuen indikaattoritietoihin.

(Sähköinen hyvinvointikertomus, SotkaNet ja tilastokeskus)

Hyvinvointia kuvataan seuraavalla jaottelulla:

- *Toimintaympäristö*
- *Lapset, nuoret ja lapsiperheet*
- *Nuoret ja nuoret aikuiset*
- *Työikäiset*
- *Ikäihmiset*

Toimintaympäristö (elinvoima, väestö, aluetalous, työttömyys, koulutus, katuturvallisuus)

Suonenjoella väkiluku 2020 oli 6 931 ja väkiluvun muutos edellisestä vuodesta -1,9 %. Väestöstä alle 15-vuotiaiden osuus oli 13 % ja 15-64-vuotiaiden osuus 54,4 %. Lähtömuuttajien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna ja tulomuuttajien määrä kasvanut

Suonenjoella tutkintoon johtavan koulutuksen keskeyttäneiden lukuvuonna 2019/2020 oli 2,4 %. Vertailukunnista huonoin tulos oli Vesannolla 4,7 %. Edellisenä lukuvuonna Suonenjoen luku oli 3,5 % (Tilastokeskus 2019)

Verotulot euroina / asukas oli vuonna 2020 3508€, nousua edelliseen vuoteen 0,75 %. (Sotkanet 2020)

Nuorisotyöttömiä 14,6 %, kolmanneksi vähiten. Pohjois-Savossa 17,2 % (Sotkanet 2020)

Koulutustasomittain Suonenjoella on parhain verrattuna SavoGrow –alueen muihin kuntiin 302.6 ja mittain on ollut vuodesta 2008 lähtien nouseva. Pohjois-Savossa luku on 361.9.

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneita 18-24 vuotiaita on toiseksi eniten 4 %. Edelliseen vuoteen verrattuna laskussa. Pohjois-Savossa 3,4 % (Sotkanet 2019)

13 %

Avioeroja 25-64 -vuotiailla Pohjois-Savossa 18,4 % ja koko maassa 17,8 %. (Sotkanet 2018).

Lopettaneita yrityksiä 2019 oli 17 ja aloittaneita 49. Kokonaisyrittyskanta Suonenjoella oli 538 vuonna 2019.

Toimeentulotukea saaneiden 18-24-vuotiaiden prosentuaalinen määrä vastaavanikäisestä väestöstä oli 26,5 % vuonna 2020. (Sotkanet 2020).

Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli 22,7 %, joka on ollut laskussa vuodesta 2016 lähtien, mutta nousussa 2020 jälkeen. Pohjois-Savossa luku oli 26,9 % (TEM. 2020).

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa

On ollut vuonna 2021 50 % Suonenjoella. Luku on laskenut 6 prosenttiyksikkö 2017 vuodesta. (Sotkanet 2021)

Työttömiä työvoimasta

oli 10,6 %, nousua edellisestä vuodesta. Pohjois-Savossa työttömiä työvoimasta oli 13 % (Sotkanet 2020).

Lapset, nuoret ja lapsiperheet

Ahtaasti asuvia lapsiasuntokuntia kaikista lapsiasuntokunnista 31.6 %, vertailukunnista toiseksi eniten, mutta laskussa edellisiin vuosiin nähden. (Tilastokeskus 2019).

Tervehampaisia 12-vuotiaita suun terveydenhuollon tarkastuksessa käyneistä on 66,7 % ja luku on kasvussa. (Sotkanet 2020)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa vuonna 2017 11 % ja vuonna 2019 4,6 %

Suonenjoella **lapsiperheiden prosentuaalinen osuus perheistä** vuonna 2020 oli 32,7 %. Luku on laskenut vuosittain vuodesta 2016 lähtien.

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa 0,9% 4. ja 5. luokan oppilaista vuonna 2017 ja 1,5% vuonna 2019 (Sähköinen hyvinvointikertomus)

Huostassa tai kiireellisesti sijoitettuna olleet 0-17-vuotiaat 2 % vuonna 2020. Pohjois-Savossa 1,5 % (Sotkanet 2020).

Ei syö aamupalaa joka arkiamu 4. ja 5. lk. oppilaista vuonna 2017 25,2 % ja vuonna 2019 20,6 % ja vuonna 2021 27,4 % (Sähköinen hyvinvointikertomus)

Kodin ulkopuolelle sijoitettuja 0-17 vuotiaita, 2,4 % vastaavan ikäisestä väestöstä toiseksi eniten vertailukunnista vuonna 2020. Pohjois-Savossa (2,1 %) (Sotkanet 2020)

Rikoksista syylliseksi epäiltyjä 0-14v. Vuonna 2020 toiseksi vähiten vertailukunnista 8,9/1000. Luku laskenut edellisestä, mutta suunta on nouseva (Sotkanet 2019)

4 ja 5.lk nuorista **tuntee itsensä yksinäiseksi** vuonna 2017 3,6 % ja vuonna 2019 3,9%. (Sähköinen hyvinvointikertomus).

6 % **2019** 1,5 %

Nuoret (yläkoulu) ja nuoret aikuiset (2.asteen nuoret)

Suurin osa lukiolaisista n. 80% kokee terveydentilansa hyväksi vuoden 2019 tilaston mukaan. Lukiolaiset kokevat myös, että opettajat rohkaisevat mielipiteen ilmaisuun oppitunneilla. (Kouluterveyskysely 2019).

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden osuus 18-24 – vuotiaista on laskenut, mutta koulutuksen ulkopuolelle jääneiden prosentuaalinen osuus noussut vuonna 2019. (Sotkanet 2017).

Nuuskaaminen ja tupakointi on vähentynyt 8. ja 9. luokan oppilailta. (kouluterveyskysely 2019)

Yläkouluikäiset nuoret harrastavat hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajallaan 27,9 % vuonna 2019 (kouluterveyskysely)

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi 23,7 % 8. ja 9. luokan oppilaista vuonna 2019. Luku on nousussa (Kouluterveyskysely)

8. ja 9. luokan oppilaista 14,6 % kokee **kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta**. Myös lukiolaisten ahdistuneisuus on kohonnut. (kouluterveyskysely 2019)

8. ja 9.lk nuorista **tuntee itsensä yksinäiseksi 12,9 %**. Nuorista pojat kokivat enemmän yksinäisyyttä kuin tytöt. Nuoret ovat vähemmän tyytyväisiä elämäänsä kuin aiempina vuosina n. 30 %

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 44,2 % (Kouluterveyskysely 2019)

Ei syö Koululounasta päivittäin 8. ja 9lk 47,5 %. Huonoin tulos vertailukunnista (Kouluterveyskysely 2019)

Humalahakuinen juominen 12,1 % 8. ja 9lk. Luku on laskenut. Yleisesti myös huolta herättävä päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttö tai rahapelaamisen prosenttiosuus oli pienentynyt (Kouluterveyskysely 2019)

Lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista yli 40 % kokee, ettei koulussa ole mahdollisuutta keskustella aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (Kouluterveyskysely 2019)

Työikäiset

Liikuntaneuvonta osana peruspalveluita.

Liikunta-
mahdollisuuksien
kehittäminen.

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1000 asukasta luku laskenut.

Raskauden-
keskeytyksiä / 1000 15-
49 -vuotiaista naisista
10.

**Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64 –
vuotiaat**
12,8 % vastaavan-
ikäisestä väestöstä.
(Sotkanet 2020)

Tuki- ja liikuntaelin sekä sidekudosten sairauksien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 16-64v 2,6 % keskitasolla vertailukuntiin nähden, mutta luku on nousussa.

(Eläketurvakeskus 2020).

Poliisin tietoon tulleet **rattijuopumustapaukset/ 1000** asukasta, 4.2 vertailukuntiin nähden toiseksi eniten. (Sotkanet 2020)

Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64v oli 6,7 %, (3. eniten) ja sairauspäivärahaa saaneet 31,9 % (Sotkanet 2020)

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 25-64 –vuotiaat potilaat / 1000 vastaavan ikäistä 13,8 % eniten vertailukuntiin nähden (koko maa 6 %) (Sotkanet 2020).

Ikäihmiset

THL: sairastavuusindeksi, ikävakioituna vuonna 2019 146.2 Luku oli vertailukunnista suurin. (Pohjois-Savo 129.6 ja koko maa 100.) (Sähköinen hyvinvointikertomus)

Yksinasuvien määrä on kasvamassa sekä 65 vuotta täyttäneiden, että 75 vuotta täyttäneiden osalta (Sähköinen hyvinvointikertomus)

Kansalaisopiston tarjoamat kurssit

Liikuntapalveluiden tarjoamat palvelut

Yhdistystoiminta

Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja 65 vuotta täyttäneitä 67,8% vastaavan ikäisestä väestöstä. Luku laskusuunnassa 2019-2020 (sähköinen hyvinvointikertomus)

Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut 65 vuotta täyttäneet 2% vastaavan ikäisestä väestöstä.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitokassot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä Suonenjoella luku laskussa vuonna 2019 452 vuonna 2020 168.4

Suonenjoen hyvinvointisuunnitelman painopistealueet (Pohjois-Savon hyvinvointisuunnitelma).

Pohjois-Savon

painopistealueet 2021-2025 (joiden alle mietitään Suonenjoen tavoitteet)

I Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

II Vanhemmuus vahvistuu

III Itsestä huolehtimisen ja terveellisten elintapojen edistäminen

IV Mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäisy

V Tapaturmien ja väkivallan ehkäiseminen

VI Hyte- resurssien, rakenteiden ja prosessien vahvistuminen

Osallisuussuunnitelma

- Kuntalaisten osallisuudesta säädetään kuntalaissa (410/2015).

Osallisuuden eri muotoja ovat (kuntaliitto):

- *Tieto-osallisuus*
- *Suunnitteluosallisuus*
- *Päätöksenteko-osallisuus*
- *Toimintaosallisuus*

- Suonenjoen osallisuussuunnitelma on valmisteltu hyvinvoinnin johtoryhmän ja toimialajohtajien kanssa.

- Jokaisen osallisuuden muodon alle on määritelty menetelmä, menetelmäkuvaus, toteutustapa, mihin saatua tietoa käytetään ja vastuutaho.

Tieto-osallisuus

MENETELMÄ	MENETELMÄKUVAUS	TOTEUTUSTAPA	MIHIN SAATUA TIETOA KÄYTETÄÄN	VASTUUTAHO
Tiedotuskanavat	Kaupunki viestii www-sivujen, sosiaalisen median kanavien, ilmoitustaulujen kautta. Eri asiakasryhmille voidaan kohdentaa viestintää mm. Wilma tai Daisy järjestelmän kautta. Eri asiakasryhmille kohdennetaan viestintää myös kirjeitse ja kuulutuksilla paikallislehdessä.	Toimialat vastaavat omasta viestinnästään. Toimialojen tukena on myös kaupungin viestinnän ja markkinoinnin asiantuntija.	Sosiaalisen median kanavissa käytävä keskustelu antaa tietoa mm. aiheista, joihin kaupungin on hyvä lisätä viestintää.	Kaikki palvelut. Viestintävastaava.
Viestinnän esteettömyys	www-sivujen viestintä on toteutettu saavutettavuus säädösten mukaisesti.	Sivujen rakenne ja sisältö tuotetaan niin, että sivuja voi käyttää esteettömästi.	Ei kerätä tietoa.	Viestintäpalvelut ja sisällön tuottajat.
Esityslistat ja pöytäkirjat	Esityslistat ja pöytäkirjat julkaistaan kaupungin www-sivuilla.	Sivujen rakenne ja sisältö toteutetaan niin, että sivuja voi käyttää esteettömästi. Esityslista julkaistaan ennen kokousta ja pöytäkirja kun kokouksen pöytäkirja on tarkastettu. Pöytäkirjat ovat www-sivuilla yhden vuoden julkaisuajankohdasta eteenpäin.	Ei kerätä tietoa.	Kaikki palvelut.
Valmistelussa olevat kaava-aineistot	Kaava-aineistot löytyvät kaupungin kotisivuilta.	Tallennuksen tekee sihteeri tai suunnitteluvastaava.		Kaavoittaja.
Kyselyt	Asiakastyytyväisyyskyselyt, kehittämiskyselyt ja kohdennettuna tarpeen mukaan.	Sähköinen tai paperilla.	Toiminnan kehittämiseen tai vireillä olevan asian valmisteluun pohjatietona.	Valmistelusta tai palvelusta vastaava.

Suunnitelmaosallisuus

MENETELMÄ	MENETELMÄKUVAUS	TOTEUTUSTAPA	MIHIN SAATUA TIETOA KÄYTETÄÄN	VASTUUTAHO
Kuntalaisaloite	Kuntalaisaloitteella voi tehdä aloitteen kunnalle kunnan toimintaa liittyvässä asiassa.	Kuntalaisaloitteet tehdään ja niitä voi seurata kuntalaisaloite.fi –palvelussa. Palveluun toimitettu aloite tulee tiedoksi kuntaan. Aloitteet käsitellään ja niihin liittyvistä toimenpiteistä ilmoitetaan aloitteen tekijälle.	Kuntapalveluiden kehittämiseen.	Hallinto vastaanottaa aloitteet, aloitteen toimenpiteistä vastaa aiheen mukainen toimiala.
Järjestötapaamiset	Kutsutaan koolle kaupungin yhdistyksiä ja järjestöjä.	Kutsutaan koolle kaupungin yhdistyksiä ja järjestöjä. Tapaamisia järjestetään säännöllisesti tai käsittelemään kohdennettua teemaa.	Järjestöjen ja kaupungin välisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön kehittämiseen. Kohdennettua tiedottamista.	Hyvinvoinnin ja vapaa-ajanpalvelut Tekniset palvelut.
Osallistava budjetointi	Asukkaat pääsevät vaikuttamaan kaupungin rahojen koskevaan keskusteluun ja suunnitteluun.	Hankintatoiveiden kokoaminen varatun budjetin rajoissa.	Hankintojen suunnittelussa.	Valmistelusta tai palvelusta vastaava.
Palautekanavat	Kaupungin palautekanavat www-sivujen kautta. Eners-vikailmoitukset.	Palautekanavaan voi jättää viestiä, palautteet käsitellään ja niihin vastataan. Eners-vikailmoitukset saadaan tarvittaessa viestinä kännykkäänkin.	Toiminnan kehittämiseen. Palvelupuutteiden korjaamiseen ja vikojen korjaamiseen.	Kaikki palvelut.
Kaupunkisuunnittelun ja kaavoituksen osallistamisprosessi	Tiedotetaan kuntalaisia ja osallisia vireille tulevista hankkeesta sen eri vaiheissa.	Julkiset kuulutukset lehdessä, kunnan ilmoituksissa ja nettisivuilla, kirjeet ja sähköpostit asianosaisille. Hankkeen esittelytilaisuus yleisölle, aiheeseen liittyvät työpajat ja kuntalaiskyselyt.	Hankkeen suunnitelmiin ja toteutukseen.	Kaavoittaja.

Päätöksenteko-osallisuus

MENETELMÄ	MENETELMÄKUVAUS	TOTEUTUSTAPA	MIHIN SAATUA TIETOA KÄYTETÄÄN	VASTUUTAHO
Äänestäminen	Äänioikeutettujen mahdollisuus äänestää.	Vaalien toteutusmääräysten mukaisesti.	Luottamushenkilöiden valintaan.	Keskusvaali-lautakunta.
Kaupunginvaltuusto ja muut toimielimet	Kaupunginvaltuusto on kuntalain mukainen ylintä päätösvaltaa käyttävä elin, jonka jäsenet eli valtuutetut valitaan neljän vuoden välein kuntavaaleilla.	Kaupunginvaltuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta sekä valvoo kunnan toimielinten toiminnan lain- ja tarkoituksenmukaisuutta. Lisäksi se hoitaa kunnan hallinnon järjestämisen, käyttää kunnan taloudellista valtaa ja ilmaisee sen mielipiteen ja valitsee muiden toimielinten jäsenet. Kunnanvaltuusto muodostuu eri poliittisia kantoja edustavista valtuustoryhmistä.		Kaupunginvaltuusto ja kaupunginhallitus.
Vanhusneuvosto	Ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä.	Neuvosto koostuu seitsemästä henkilöstä. Vanhusneuvosto kokoontuu 4-5 kertaa ja heille on talousarviossa merkitty 2500 €. Hankkeiden ja suunnittelutyön yhteydessä kuullaan ja esitelmöidään vanhus- ja vammaisneuvostolle, jotka ovat myös itse olleet aloitteellisia.	Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta Esim. esteettömyysasioiden huomioon ottamiseen suunnittelussa ja tiedottamisessa.	Hyvinvoinnin- ja vapaa-ajanpalvelut.
Vammaisneuvosto	Vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vammaisneuvosto ja huolehdittava toimintaedellytyksistä.	Neuvosto koostuu seitsämästä henkilöstä. Vammaisneuvosto kokoontuu 5-6 kertaa vuodessa ja heille on talousarviossa merkitty 2500 €. Hankkeiden ja suunnittelutyön yhteydessä kuullaan ja esitelmöidään vanhus- ja vammaisneuvostolle, jotka ovat myös itse olleet aloitteellisia.	Vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.	Hyvinvoinnin- ja vapaa-ajanpalvelut Tekniset palvelut.
Nuorisovaltuusto	Suonenjoella toimii nuorisovaltuusto eli NuVa	Valtuustokausi on kaksi vuotta.	Toiminnan tarkoituksena on saada nuorten ääni kuuluviin lapsia ja nuoria koskeissa asioissa sekä järjestää tapahtumia ja toimintaa eri-ikäisille nuorille. Nuorisovaltuusto on poliittisesti sitoutumaton ja toimii nuorisopalveluiden alaisena.	Hyvinvoinnin- ja vapaa-ajanpalvelut.
Oppilaskunta-toiminta	Kouluilla omat opiskelija-/oppilaskunnat, joiden jäsenet on valittu äänestämällä.	Suunnittelee ja ehdottaa oppilaiden hyvinvoinnin edistämiseksi järjestettävää toimintaa.	Toiminnan kehittämiseen. Yhteisöllisen oppilashuollon suunnittelu ja arviointi. Erilaiset toimialan selvitykset.	Koulutuspalvelut, oppilaskunnan ohjaava opettaja.

Toimintaosallisuus

MENETELMÄ	MENETELMÄKUVAUS	TOTEUTUSTAPA	MIHIN SAATUA TIETOA KÄYTETÄÄN	VASTUUTAHO
Avustukset	<p>Kannustetaan yhdistyksiä ja muita toimijoita paikallisen toiminnan järjestämiseen.</p> <p>Toimialat seuraavat aktiivisesti ajankohtaisia avustumahdollisuuksia.</p>	<p>Kerran vuodessa jaettavat kaupungin avustukset.</p> <p>Kirjaamon kautta välittyy suuri osa tiedosta avustuksiin liittyen. Myös AVI:n ja OPM:n ym. Sivustoilta löytyy tietoa.</p>	<p>Omatoimisuuden ja kolmannen sektorin toiminnan mahdollistamiseen.</p> <p>Avustusten hakemiseen.</p>	<p>Hyvinvoinnin- ja vapaa-ajanpalvelut, Kaupunginhallitus,</p> <p>Tekniset palvelut.</p>
Yhdistykset	<p>Vapaa-aikapalvelut tekee tiivistä yhteistyötä yhdistystoimijoiden kanssa ja muut toimijat tarpeen mukaan.</p>	<p>Tapaamiset, tilaisuudet, yhteistyö. Osallistetaan tarvittaessa.</p> <p>Ollaan esim. mukana SKVSY ry:n hallituksessa. Esitelmöidään ja osallistetaan tarvittaessa.</p>	<p>Yhteistyön rakentaminen ja tiedon jakaminen.</p> <p>Saadaan pohjatietoa hankkeisiin tai hankkeisiin suhtautumisesta. Tiedon välittämiseen.</p>	<p>Hyvinvoinnin- ja vapaa-ajanpalvelut ja kaupungin muut palvelut.</p>
Sähköiset palvelut	<p>Sähköiset palvelukanavat mahdollistavat asian hoitamisen ja tiedon saamisen virastoajoista riippumatta. Sähköiset palvelut löytyvät kaupungin www-sivuilta.</p>	<p>Järjestelmästä riippuen asian vireille paneminen, tiedonjakaminen, viestinvaihto, palautteen antaminen jne.</p>	<p>Asian käsittelyyn, toiminnan kehittämiseen.</p>	<p>Palvelusta vastaava toimiala.</p>

Uudet osallisuuden menetelmät

MENETELMÄ	MENETELMÄKUVAUS	TOTEUTUSTAPA	MIHIN SAATUA TIETOA KÄYTETÄÄN	VASTUUTAHO
Avustukset	<p>Kannustetaan yhdistyksiä ja muita toimijoita paikallisen toiminnan järjestämiseen.</p> <p>Toimialat seuraavat aktiivisesti ajankohtaisia avustumahdollisuuksia.</p>	<p>Kerran vuodessa jaettavat kaupungin avustukset.</p> <p>Kirjaamon kautta välittyy suuri osa tiedosta avustuksiin liittyen. Myös AVI:n ja OPM:n ym. Sivustoilta löytyy tietoa.</p>	<p>Omatoimisuuden ja kolmannen sektorin toiminnan mahdollistamiseen.</p> <p>Avustusten hakemiseen.</p>	<p>Hyvinvoinnin- ja vapaa-ajanpalvelut, Kaupunginhallitus,</p> <p>Tekniset palvelut.</p>
Yhdistykset	<p>Vapaa-aikapalvelut tekee tiivistä yhteistyötä yhdistystoimijoiden kanssa ja muut toimijat tarpeen mukaan.</p>	<p>Tapaamiset, tilaisuudet, yhteistyö. Osallistetaan tarvittaessa.</p> <p>Ollaan esim. mukana SKVSY ry:n hallituksessa. Esitelmöidään ja osallistetaan tarvittaessa.</p>	<p>Yhteistyön rakentaminen ja tiedon jakaminen.</p> <p>Saadaan pohjatietoa hankkeisiin tai hankkeisiin suhtautumisesta. Tiedon välittämiseen.</p>	<p>Hyvinvoinnin- ja vapaa-ajanpalvelut ja kaupungin muut palvelut.</p>
Sähköiset palvelut	<p>Sähköiset palvelukanavat mahdollistavat asian hoitamisen ja tiedon saamisen virastoajoista riippumatta. Sähköiset palvelut löytyvät kaupungin www-sivuilta.</p>	<p>Järjestelmästä riippuen asian vireille paneminen, tiedonjakaminen, viestinvaihto, palautteen antaminen jne.</p>	<p>Asian käsittelyyn, toiminnan kehittämiseen.</p>	<p>Palvelusta vastaava toimiala.</p>

Painopiste: Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

TAVOITTEET	MENETELMÄ	VASTUUTAHO	MITTARIT
Jokaiselle nuorelle löytyy opiskelupaikka perusopetuksen jälkeen	<ul style="list-style-type: none"> TUVA-koulutukseen ohjaus tarvittaessa. Koulujen oppilaanohjaus. Enemmän koulutusvaihtoehtoja paikkakunnalle esim. oppisopimus. Etsivä nuorisotyö. 	<p>Koulutuspalvelut Nuorisopalvelut</p>	<p>Perusopetuksen jälkeen alle 18-vuotiaiden ilman opiskelupaikkaa olevien määrä.</p>
Arjen hallintaa ja tunteita vahvistavat	<ul style="list-style-type: none"> Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään erityistä huomiota lasten tunteiden vahvistamiseen. Perusopetuksessa tunteiden oppituntien toteuttaminen olemassa olevien suunnitelmien mukaisesti. Tunteiden opetusta laajennetaan lukioon oppilaanohjauksen ja psykologian oppituntien aikana ja huomioidaan terveystiedon ja liikunnan oppitunneilla. Yhteiskuntaopin tunneilla opiskellaan opetussuunnitelman mukaisesti mm. yhteiskunnallisia ja elämään liittyviä perusasioita. Lisäresurssia haetaan valtionavustusten ja hankkeiden kautta. Etsivä nuorisotyöntekijän kanssa tehtävän yhteistyön vahvistaminen. Työllisyyspalveluiden ohjaus- ja neuvonta Sisä-Savon Kansalaisopiston teemaan liittyvät luennot ja kurssit 	<p>Suonenjoen lukio Perusopetuksen koulut Varhaiskasvatus Nuorisopalvelut Työllisyyspalvelut</p>	<p>Koulu-uupumus % Ei tiedä miten voi vaikuttaa koulun asioihin, % Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %</p>
Jokainen nuori tulee kuulluksi ja kohdatuksi	<ul style="list-style-type: none"> Luodaan matalan kynnyksen kohtaamisen paikkoja ja -aikoja, joissa lasten ja nuorten on helppo lähestyä aikuista. Etsivän nuorisotyö ja koulunuorisotyö Menetelmiä vahvistaa lukiolaisten mahdollisuutta tulla kuulluksi. Koululaisten monipuolisen osallistumisen tukeminen (Suomen harrastamisen malli, höntsäliikunnan tarjoaminen), Ohjaus järjestö- ja harrastustoimintaan, harrastusetsivä Kaveritaitojen opettelu 	<p>Koulutuspalvelut Nuorisopalvelut</p>	<p>Ei yhtään läheistä ystävää, % Ei koe olevansa tärkeä osa koulu - eikä luokkayhteisöä, % Tuntee itsensä yksinäiseksi, % Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % Hyvät vaikutusmahdollisuudet koulussa, % Opettajalta saatu välittävä ja oikeudenmukainen kohtelu, %</p>

Painopiste: Osallisuuden vahvistuminen ja yksinäisyyden vähentäminen

TAVOITTEET	MENETELMÄ	VASTUUTAHO	MITTARIT
Yhteisöllisyyden vahvistuminen	Järjestöjen ja seurojen aktiivinen vuorovaikutus kunnan kanssa. Järjestökoordinaatio ja yhteinen tekeminen. Osallisuussuunnitelman mukaiset toimintatavat. Voimaa vanhuuteen –toiminta.		TEA viisari. Kuntajohto, osallisuus: palvelujen suunnittelu, tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittely. Äänestysaktiivisuus, %
Työllisyyden kehittyminen	Työllisyyspalveluiden ohjaus- ja neuvontapalvelut, terveystarkastuksiin ohjaaminen. Ammatillisen koulutuksen mahdollisuuksien tuominen paikkakunnalle. Maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen.	Työllisyyspalvelut Kotoutumisen palvelut	Työttömät % työvoimasta Työlliset, % Pitkäaikaistyöttömät % työvoimasta

Painopiste: Vanhemmuus vahvistuu

TAVOITTEET	MENETELMÄ	VASTUUTAHO	MITTARIT
Vanhemmuuden vahvistuminen	<p>Neuvolan ja muiden yhteistyötahojen kanssa vanhemmuutta tukevia luentoja tai kursseja. Perheille suunnatut tapahtumat. Osallistavat vanhempainillat Vanhempainneuvostojen aktiivisempi osallistuminen koulun toimintaan; esim. Teemapäivien suunnittelu ja toteutus. Sähköisistä kanavista tiedottamisen lisääminen. Ihmeelliset vuodet</p>	<p>Sisä-Savon kansalaisopisto Varhaiskasvatus Koulutuspalvelut</p>	<p>Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % Lapsen ja vanhemman vuorovaikutus avointa, %</p>
Vanhempien oma jaksaminen vahvistuu	<p>Vertaistuki erilaisille perheille yhteistyö eri yhdistyksien kanssa (varamummot, varaukit, isovelji- ja isosiskotoiminta). Neljännen sektorin toimintaan kannustaminen. Kohtaamispaikkatoiminta.</p>	<p>Hyvinvoinnin palvelut</p>	<p>Sotkanet (Tilastokeskus): Avioeroja 25-64-vuotiailla / 1000 vastaavan ikäistä naimisissa olevaa.</p>

Painopiste: Itsestä huolehtimisen ja terveellisten elintapojen edistäminen

TAVOITTEET	MENETELMÄT	VASTUUTAHO	MITTARIT
Hyvät elinikäiset oppimistaidot	<p>Oppimis- ja opiskelutaitojen vahvistaminen integroidusti jokaisen aineen yhteydessä.</p> <p>Opetellaan erilaisia oppimisstrategioita ja konkreettisia menetelmiä (esim. kalenterointi, oppimistekniikat, oppimisen välineet, teknologian hyödyntäminen).</p> <p>Moniammatilliset tiimit varhaiskasvatukseen ja kouluun - tuki oikea-aikaisesti, oikeassa paikassa. Huomio nivelvaiheisiin.</p> <p>Ikäihmisten Digitaidot: Gubbe toiminta ja digi-illat.</p> <p>Oppimaan oppimisen kurssit ja luennot.</p>	<p>Koulutuspalvelut Oppilashuolto Kouluterveydenhuolto Sisä-Savoin kansalaisopisto</p>	<p>Vaikeuksia oppimistaidoissa, %</p>
Terveyttä edistävä liikunta elämäntapana	<p>Koulukerhotoiminta, pitkät liikuntavälitunnit, toiminnalliset oppitunnit ja taukojummat ja Höntsäliikunta ja HSM-kerhojen toiminta.</p> <p>Liikkuva -ohjelmien mukainen (varhaiskasvatus ja koulut) aktiivinen toteuttaminen oppituntien ja välituntien aikana.</p> <p>Välituntiliikuntaan houkuttelevien ympäristöjen rakentaminen (yläkoulu), välineiden riittävyys ja monipuolisuus varmistettava.</p> <p>Liikunta-, luonto- ja virkistyspaikkojen saavutettavuus ja ylläpito.</p> <p>Soveltavan liikunnan ohjaus.</p> <p>Liikuntaneuvonta.</p> <p>Hyvinvointineuvonta.</p>	<p>Koulutuspalvelut Vapaa-aikapalvelut Tekniset palvelut</p>	<p>Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %</p> <p>Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa, %</p> <p>Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, %</p> <p>Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (Move!)</p> <p>Ylipaino, %</p>
Ruokasuositusten mukaiset ruokatottumukset	<p>Koulun ja ruokapalvelun välinen yhteistyö.</p> <p>Oikeaoppisen lautasmallin opettaminen, ruokailuissa keittiöhenkilökunnan ja kasvattajien/opettajien aktiivinen ohjaaminen.</p> <p>Ruoka- ja ravitsemuskasvatuksen tavoitteet varhaiskasvatuksen ja koulujen lukuvuosisuunnitelmiin.</p> <p>Oppilaiden osallistaminen ruokailuun liittyvän toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.</p> <p>Teemaviikot ja -viestintä.</p> <p>Ravitsemusterapeutin infot esim. vanhempainillassa.</p> <p>Neuvokas perhe -työmenetelmä.</p>	<p>Koulutuspalvelut, kouluterveydenhuolto Koulujen ruokapalvelun henkilöstö</p>	<p>Ei syö aamupalaa joka arkipäivä, %</p> <p>Ei syö koululounasta päivittäin, %</p> <p>Syö tuoreita tai keitettyjä kasviksia lähes päivittäin, %</p> <p>Perhe ei syö yhteistä ateriaa iltapäivällä tai illalla, %</p>

Painopiste: Mielen hyvinvointi ja riippuvuuksien ehkäisy

TAVOITTEET	MENETELMÄ	VASTUUTAHO	MITTARIT
Alaikäiset lapset ovat päihteettömiä ja nuorten huumekekeilut ja – käyttö vähenee	Nuorten päihteiden, tupakoinnin ja nuuskan käytön vähentäminen. <u>Nuuska-agentti</u> -malli kouluissa Viestintä eri huumeaineiden vaikutuksista ja kokeilun riskeistä Huumeiden <u>puheeksiotto</u> .	Kouluterveydenhuolto Koulutuspalvelut Oppilas- ja opiskelijahuolto	Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran, % Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % Käyttää alkoholia viikoittain, % Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkötupakkaa, % Raittius, %
Nettiriippuvuuden vähentäminen	Media- ja digikasvatukseen panostaminen <u>Puheeksiotto</u> ja neuvonta <u>Mediakasvatus</u> lapsille, nuorille ja vanhemmille Nettiriippuvuustesti: <u>Nettiriippuvuustesti - IAT Päihdelinkki.fi (paihdelinkki.fi)</u> Pelaamishäiriöttesti (<u>IDGT-10</u>)	Koulutuspalvelut Kouluterveydenhuolto Oppilas- ja opiskelijahuolto	Pelaa rahapelejä viikoittain, %
Mielekästä tekemistä kaikille ikäryhmille	Harrastamisen Suomen malli, nuorisotyö, koulukerhotoiminta. Kaupungin avustukset yhdistystoiminnalle. Järjestöjen yhteistyön koordinoiminen.	Hyvinvoinnin palvelut Vapaa-aikapalvelut	Kokee yksinäisyyttä % Avustukset / kuntalainen
Varhaiset tuen palvelut on saatavilla	Oppilaiden poissaolojen seuranta toteutetaan systemaattisesti Työllisyyspalvelut Kotoutumisen tuen palvelut Ennaltaehkäisevät päihde- ja mielenterveyspalvelut	Koulutuspalvelut Hyvinvoinnin palvelut	Kokenut vahvaa positiivista mielenterveyttä kahden viimeisen viikon aikana, % Koulu-uupumus, % Luvattomia poissaolija vähintään viikoittain, %
Ikäihmisten kokema yksinäisyys vähenee	Digi-illat ja Gubbe-toiminta Voimaa vanhuudesta –toiminta Uudet asumisen muodot	Vanhusneuvosto ja nuorisoneuvosto	

Painopiste: Tapaturmien ja väkivallan ehkäiseminen

TAVOITTEET	MENETELMÄT	VASTUUTAHO	MITTARIT
Kyky ennaltaehkäistä ja rajoittaa onnettomuuksia	8.Luokkalaisten osallistuminen NouHätä! –kampanjaan. Turvallisuuustapahtumapäivät taloyhtiöillä. Henkilöstölle perustaitojen harjoittaminen lyhyillä koulutuksilla. Kodin turvallisuuden tarkistuslista. Ikäihmisten liukuesteet. Soveltavan liikunnan ryhmät.	Koulutuspalvelut Hyvinvoinninpalvelut Vapaa-aikapalvelut Asuntotoimi ja vuokratotalyhtiö	Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10000 vastaavan ikäistä Koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvät hoitojaksot / 10 000 asukasta
Liikenneonnettomuudet vähenevät	Koulujen liikennekasvatus, viestintä ja valistustyö yhteistyökumppaneiden kanssa. Varhaiskasvatuksessa eskarit osallistuvat vuosittain Liikenneturva –päivään. Lasten ja nuorten liikennekasvatus . Liikenneturvallisuustyöryhmän toiminta. Tien ja alueiden kunnossapito.	Koulutuspalvelut Nuorisopalvelut Yhteistyötahot Liikenneturvallisuustyöryhmä Tekniset palvelut	Henkilövahinko-onnettomuudet alueen, tielajin ja osallisten mukaan kk (Tilastokeskus)
Kenenkään ei tarvitse kokea seksuaalista häirintää, ahdistelua tai väkivaltaa	Seksuaali- ja turvataitokasvatuksen lisääminen varhaiskasvatuksessa ja kouluissa. Seksuaalikasvatus , - neuvonta ja –ohjaus mahdollisimman varhain. Turvataitokasvatus lapsille ja nuorille.	Koulutuspalvelut Kouluterveydenhuolto Oppilas- ja opiskelijahuolto Yhteistyötahot	Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana, % Kokenut häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua vuoden aikana, %
Kiusaamisen vähentäminen	Oppilaiden osallisuuden lisääminen, Verso-menetelmä käytössä kaikissa kouluissa ja varhaiskasvatuksessa. MiniVerso , VERSO ja RESTO Kiusaamisen ehkäisyyn ja kiusaamistilanteiden hoitoon yhtenäisten toimintakäytäntöjen luominen varhaiskasvatukseen ja kouluihin, kiusaamiseen ehkäisyyn . Yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistaminen. Yhteistyön lisääminen ja yhteisistä toimintamalleista sopiminen koulun, nuoriso- ja vapaa-aikatoimen sekä järjestöjen kanssa, Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen .	Koulutuspalvelut Oppilas- ja opiskelijahuolto Vapaa-aikapalvelut	Kokenut syrjivää kiusaamista koulussa tai vapaa-ajalla, % Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, %

Painopiste: Hyte- resurssien, rakenteiden ja prosessien vahvistuminen

TAVOITTEET	MENETELMÄT	VASTUUTAHO	MITTARIT
Yhteisöllinen Suonenjoki	Hyvinvointikertomuksen toteuttaminen, Koordinointi yhdistys- ja järjestöasioissa, avustukset ja kaupungin tilojen käyttäminen kolmannen sektorin toiminnassa.	Hyvinvoinninpalvelut	Avustukset €/ asukas
Osallisuuden vahvistuminen	Osallisuussuunnitelman toteuttaminen, Vaikutusten ennakoarviointi päätöksenteossa (EVA). Osallisuustoiminnan resurssien varmistaminen.	Hyvinvoinnin palvelut	TEA viisari, kuntajohto, perusterveydenhuolto, kulttuuri ja liikunta: Ennakoarvioinnin käyttö päätöksenteon valmistelussa. Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin HYTE(K).
Hyvinvoinnin rakenteet ja palvelut	HYTE-, EPT- ja osallisuuden koordinaatiosta sovittu kunnassa ja yhdyspintatyössä hyvinvointialueen kanssa. Päätös tehtävistä ja riittävästä resursseista. Yhteistyönrakenteet. Hyvinvointikertomus- ja suunnitelman aktiivisempi käyttöönotto osana toiminnan suunnittelua. HYTE-tiedon keruu, tarveanalyysi ja hyödyntäminen päätöksenteossa. Elintavoista ja terveyseroista raportointi valtuustolle Sitoutuminen strategiatasolla; pohdittu mitä valtakunnan eri HYTE-teemoihin liittyvät ohjelmat tarkoittavat toimenpiteinä omassa kunnassa ja vieminen kunnan hyvinvointisuunnitelmaan, strategiaan, ohjelmiin ja käytäntöön.	Hyvinvoinninpalvelut Kaikki toimialat	TEA viisari, kuntajohto: <ul style="list-style-type: none">• Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.• HYTE-koordinaation resurssit ja päätös.• Elintavoista ja terveyseroista rapostoitu valtuustolle.• Valtakunnan HYTE-teemoja viety hyvinvointisuunnitelmaan.

Arviointi ja seuranta

- Hyvinvointisuunnitelman tavoitteita seurataan suunnitelmassa mainittujen mittareiden avulla.
- Nimetyt vastuutahot ovat menetelmien valinnasta ja käytöstä vastuussa.
- Hyvinvointikoordinaattori kerää tietoa hyvinvoinnin tilasta Suonenjoella ja vie sitä eteenpäin hyvinvoinnin johtoryhmälle.

Suonenjoella hyvinvointityötä tehdään monialaisesti. Pitkän aikavälin seurantamittareita ovat:

- ylipaino 8. ja 9. lk.
- toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat
- koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat
- kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi 8. ja 9. lk.
- työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat